

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

On tärkeää varmistaa rakenteet, jotka tukevat hyvinvointialueiden ja kuntien vahvaa yhdyspintayhteistyötä ja siten asiakkaiden monialaisia palveluprosesseja. Myös järjestöt tulee ottaa vahvasti mukaan yhteistyöhön.

Kokonaisuudessa ei ole huomioitu kunnan työllisyyttä tukevia tai hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita. Siinä ei myöskään ole tunnistettu kunnan koulutuspalveluiden tai monialaisten nuorisotyöllisten palveluiden, kuten nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön roolia. Nämä kaikki ovat kuitenkin palveluita, jotka tukevat keskeisesti TYP-asiakkaiden työllistymistä. Näihin palveluihin liittyvään yhdyspintatyöhön ja palveluiden yhteensovittamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksiin liittyvät siirtymävaiheet ovat erityisen kriittisiä: asiakkaiden yhtenäiset palvelupolut on varmistettava. Kunta tulee huomioida TYP-verkostotoimijana.

Asiakas tulisi voida ohjata TYP-palveluun myös ennen työttömyyden kestoon ja työmarkkinatuen maksuun liittyvien kriteerien täyttymistä, jos hänen arvioidaan palvelusta hyötyvän.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Kunnat eivät ole tasavertaisessa asemassa TYP-verkostotyöhön osallistumisessa: esityksen mukaan vain työllisyyden kuntakokeiluissa mukana olevat kunnat ovat osa TYP-työtä. Kuntien roolia tulee selkiyttää ja vahvistaa verkostoyhteistyössä, jotta turvataan asiakkaiden palveluprosessit. Lakiluonnoksen mukaan kunnilla olisi kuitenkin jatkossakin oikeus nimetä henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä. Tulisi vielä tarkentaa kuntakokeiluun osallistuvien ja osallistumattomien kuntien tilannetta sekä kuntien roolin muuttumista vuodesta 2024 alkaen, kun TE-palvelut siirtyvät kaikkialla paikallistasolle.

On huomattava, että kun kuntien työllisyyspalveluiden henkilöstö ei enää ole TYP-henkilöstöä, tulisi hyvinvointialueilla vastaavasti lisätä henkilöstöresursseja. Herää kysymys, onko tähän varauduttu?

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

TYP-lain muuttaminen sote-järjestämisvastuun siirtymisen vuoksi on tarkoituksenmukaista.

Lakiluonnoksessa todetaan, että kysymys on sote-uudistuksesta juontuvista teknisluontoisista muutoksista, joissa kunta korvataan hyvinvointialueella. Muutoksella on kuitenkin myös laajempia vaikutuksia, joita ei ole riittävästi tunnistettu eikä arvioitu. Esitys asettaa kuntakokeiluissa mukana olevat ja kuntakokeilujen ulkopuolella olevat kunnat eri asemaan. Esityksessä ei ole tunnistettu riittävästi lakimuutoksen vaikutuksia kuntien rooliin TYP-verkostoyhteistyössä.

Kuntakokeiluun kuuluvien ja kuulumattomien kuntien asemaa tulee selkiyttää. Tilanne on haasteellinen siihen saakka, kunnes vuodesta 2024 lukien työllisyyspalvelut siirtyvät kuntiin myös niillä alueilla, joilla ei vielä ole kuntakokeilua. Tulisikin pohtia, olisiko siirtymäajalle tarvetta. Olennaista on vahvistaa asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja varmistaa asiakkaiden monialaiset palvelut myös niissä kunnissa, jotka eivät kuulu kuntakokeiluihin. Muutoin uhkana voi olla, että TYP-palvelut vähenevät kunnista, jotka eivät kuulu kuntakokeiluihin.

Myös kuntakokeiluun kuulumattoman kunnan tulee voida osallistua TYP-verkostotyöhön.

Lisätään kunta TYP-toimijaksi, ja kunta osallistuu asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla. Näin mahdollistetaan kaikkien kuntien osallistuminen TYP-toimintaan vuoden 2023 alun ja TE2024-uudistuksen välisenä aikana.

Työmarkkinatuen kuntaosuus eli ns. sakkomaksut ovat jäämässä jatkossakin kunnille, mutta niillä ei ole enää riittävästi keinoja vaikuttaa niihin. Tämä heikentää kuntien kannustimia ja voi vähentää kuntien intressejä tarjota omia työllistymistä edistäviä palveluja. Tulisi pohtia, miten kuntien kannustimia voidaan lisätä tai vaihtoehtoisesti muuttaa sakkomaksujen määräytymisperusteita tai siirtää niitä hyvinvointialueen vastuulle.

Lakiluonnoksesta ei myöskään käy ilmi, miten kuntien vapaaehtoisesti TYP-asiakkaille suunnattujen työllistymistä edistävien palvelujen tarjoaminen käytännössä toteutettaisiin.

Esityksen mukaan vuoden 2023 alusta lähtien vain työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevalla kunnalla olisi käyttöoikeus TYPPI-rekisteriin. TYPPI-rekisterin käyttöoikeudet tulee säilyttää myös niillä kunnilla, jotka eivät ole mukana kuntakokeilussa. Vuonna 2024 TE-palvelut ja käyttöoikeudet kuitenkin siirtyvät kaikkialla kunnille.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

Perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden toiminnan jatkuvuuden turvaaminen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle on tärkeää. Asumisen järjestäminen hyvinvointialueella on perusteltua, koska perheryhmäkotitoiminta on lähellä sosiaalihuollon toimintaa ja työntekijät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Kuitenkin kunnan ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä on syytä tiivistää, koska kunta ja ELY-keskus tekevät päätöksen alaikäisenä ilman huoltajaa saapuvan lapsen tai nuoren sijoittamisesta kuntaan, mutta lapsen ja nuoren tuen ja asumisen järjestämisen vastuu ja edustajan määrääminen ovat hyvinvointialueen tehtäviä. Yhteistyötä pitäisi tiivistää siten, että hyvinvointialue on mukana keskusteluissa, kun kunta ja ELY-keskus neuvottelevat alaikäisen ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren sijoittamisesta kuntaan.

Kunnalla säilyy vastuu lapsen ja nuoren kotoutumisen edistämisen tehtävistä ja palveluiden järjestämisestä kuten koulutus ja vapaa-aika. Hyvinvointialueella sijaitseva perheryhmäkoti tai asumisyksikkö voi sijaita kaukanakin lapsen tai nuoren kotikunnasta. Miten varmistetaan sujuva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten palveluiden järjestämisessä?

Erikseen ei ole säädetty, millä virnaomaisella on vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta. Lapsen tai nuoren hoiva, huolenpito ja kasvatusta järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tässä korostuu sekä kunnan että hyvinvointialueen palvelut ja toimijoiden välinen yhteistyö. Lapsen ja nuorten palveluita löytyy nyt molemmista, sekä kunnasta että hyvinvointialueelta, joten viranomaisten väliseen yhteistyöhön on tärkeää panostaa. Myös nuorten kotoutumisen edistämisen näkökulmasta nuorisotyöllä on iso rooli, ja tämä palvelu on kunnassa. Alaikäiset ilman huoltajaa maahan tulleet lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Heidän palvelunsa tulee järjestää lapsen etu edellä.

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

-

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Kotouttamisen edistämässä tulee jatkossa olemaan vastuita sekä kunnalla että hyvinvointialueella. Lasten ja nuorten kotouttamisen edistämässä myös nuorisotyöllä on iso merkitys. Yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä tulee sujua saumattomasti kotoutujan näkökulmasta. Ja erityisesti kun on kyse lasten ja nuorten kotouttamisesta ja hyvinvoinnin edistämisestä. Siihen liittyy vahvasti myös mielekäs tekeminen, kuten harrastaminen ja nuorisotyö.

Eduskunnassa on käsitelty valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista ja siinä esitetään kotoutumisen kokonaisvastuun siirtämistä kuntiin. Valmisteilla on siten samanaikaisesti useampia uudistuksia, joilla on vaikutuksia kotouttamistoimenpiteisiin. Näiden uudistusten vaikutuksia ja päällekkäisyyksiä on tärkeää arvioida.

Tuure Herttaliisa
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry